UGC Approved Journal
Sr. No. 64310

ISSN 2319-8648

Indexed (IIJIF)

Impact Factor - 2.143

Current Global Reviewer

UGC Approved International Refereed Research Journal Registered & Recognized
Higher Education For All Subjects & All Languages

Special Issue

Issue I, Vol II 10th February 2018

Editor in Chief

Mr.Arun B. Godam

www.rjournals.co.in

CURRENT GLOBAL REVIEWER
ISSN : 2319 - 8648 Impact Factor : 2.143 SPECIAL ISSUE Issue I Vol II , 10th Feb. 2018

	History		
1	जागतिकीकरण आणि भारतीय स्त्रीया: एक दृष्टिक्षेप	डॉ. भावना पाटोळे	263
2	जागतिकीकरण आणि मराठवाड्यातील ग्रामीण मराठा स्त्रीचे मागासलेपण व सद्यस्थितीचे आकलन	डॉ. सौ. गीतांजली भीमराव बोराडे	266
3	जागतिकीकरणात भारतीय शेती पुढील आव्हाने	प्रा.डी.एन.शिंदे	272
4	"जागतिकीकरण आणि भारत"	श्री.फरताडे एस.बी , डॉ.बी.डी.जाधवर	274
5	जागतिकीकरण आणि भारतीय अर्थव्यवस्था	प्रा. डॉ. जिरेवाड लक्ष्मीकांत	277
6	"जागतिकीकरण आणि आदिवासी समुदाय "	श्री.सुरज यादव मुन	279
7	जागतिकीकरण एक आव्हान	प्रा. मोहन काळकुटे	282
8	जागतिकीकरणामुळे साहित्य लिखानात झालेले बदल एक ऐतिहासिक अभ्यास	दिगांबर राधाकिसन जाधव	284
9	जागतिकीकरण आणि दारिद्य निर्मुलनाचा इतिहास.	नितीन त्रिंबकराव क्षीरसागर	287
10	मराठवाडा आणि आदिवासी मन्नेवारलू जमात	प्रितम धोंडिबा टिळक प्रा.डॉ.लक्ष्मीकांत जिरेवाड	290
11	जागतिकीकरण - एक संभ्रम	प्रा.बोडके बालाजी रावसाहेब	292
	Political Science		
1	जागतिकीकरण आणि भारतीय अर्थव्यवस्था	प्रा.डॉ.भुजंग विठ्ठलराव पाटील	296
2	जागतिकीकरण आणि उपेक्षित घटक	प्रा.डॉ.रजनी अनंतराव बोरोळे	299
3	दहशतवादाचे जागतीक संकट	प्रा. डॉ. पुरी तात्या बाळकिसन	303
4	शेतकरी महिलांच्या समस्यांचा एक चिकित्सक अभ्यास	प्रा.जिजाराम श्रीकृष्ण बागल	307
5	जागतिकीकरण आणि बाजारवाद	प्रा.व्ही.एस.डोके	309

ISSN : 2319 – 8648 CURRENT GLOBAL REVIEWER
Impact Factor : 2.143 SPECIAL ISSUE Issue I, Vol II , 10th Feb. 2018

जागतिकीकरणात भारतीय शेती पुढील आव्हाने

प्रा.डी.एन.शिंदे
श्री शिवाजी महाविद्यालय,परभणी.

---------------(03)---------------

शेती हा उद्योग हा भारतीयांचा व्यवसाय नसून तो त्यांचा जीवन मार्ग आहे.शेती हा पैसे कमाविण्यासोबतच संस्कृती संवर्धनाचे एक साधन आहे. त्यामुळे १९९१ नंतर भारताने स्वीकारलेल्या जागतिकीकरणाच्या लाटेने शेती व शेतकरी यांचा टिकाव लागला नाही परिणामी समाजाच्या सर्व स्तरातून शेती व शेतकऱ्याची प्रतिष्ठा कमी होत गेली सर्व प्रथम आपण जागतिकीकरण म्हणजे काय हे ते पाहू.

जागतिकीकरणाचा अर्थ :- जागतिकीकरण म्हणजे ही एक अशी प्रक्रिया आहे की जी देशाच्या अर्थव्यवस्थेला जागतिक अर्थव्यवस्थेला भाग बनविते.जसे की देशातील सर्व प्रकारच्या वस्तु,उत्पादन,आणि वित्तीय व्यवहार हे व्यापक जागतिक बाजारपेठेचा भाग बनतात.

व्याख्या :

रूसी मोदी यांच्या मते.

जागतिकीकरण म्हणजे खुली आणि नवे तंत्रज्ञान यातून उत्पादकता आणि उत्पादन वाढविणे तसेच संपुर्ण जगाची एकच बाजारपेठ निर्माण करणे आणि वस्तु व सेवाची विक्री करणे होय.

जागतिक बँक :

जागतिकीकरण म्हणजे उपभोग वस्तु सह सह सर्व वस्तुच्या आयातीवरील निर्बंध हळूहळू कमी करणे आयातीत दर/कर कमी करणे.सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगाची खाजगी करण करणे होय.

जागतिकीकरणामुळे भारताचा आधुनिक तंत्रज्ञानात प्रवेश झाला इंटरनेट मुळ भारताला जगभरातील ज्ञान आणि सेवा करीता प्रवेश मिळाला जागतीकीकरणात राष्ट्राराष्ट्रातील व्यापारातील अडथळे दूर केल्याने व्यापारामध्ये वृध्दी झाली विविध प्रकारच्या मालाचे उत्पादन वाढले भारतात बहुराष्ट्रीय कंपन्या ,कारखाने स्थापन करत असल्यामुळे रोजगाराची संधी वाढत आहेत. परंतु शेती क्षेत्रा मध्ये मात्र जागतिकीकरणामुळे आव्हन निर्माण झाले आहे.

अन्न धान्याच्या साठवनुकीची समस्या :-

भारतात अन्न धान्याचे मोठ्याप्रमाणात उत्पादन होते परंतु त्याच्या साठवणुकीची फारमोठी समस्या आपल्या पुढे आहे. जागतिक बँकेने एका अभ्यास अहवालाद्वारे प्रसिध्द केले की दरवर्षी भारतात १२ ते २० लाख टन धान्य फक्त शेतात पाणी शिरल्यामुळे खराब होते. सिंचनाखाली असणाऱ्या या भागातील जलव्यवस्थापन वर्षानुवर्षे चुकीच्या पध्दतीने केले जात आहे. अन्न महामंडळाच्या देशभरातील गोदामात दरवर्षी वरील आकडेवारी पेक्षा जास्त अन्न धान्य अक्षरश : वाया जाते. आपल्या देशात दर वर्षी दुष्काळ व अतिवृष्टीनंतरहि २५ कोटी टन अन्न धान्याच उत्पादन होते कृषी तज्ञाच्या मते १२ ते १४ कोटी टन धान्य शेतकरी व शेती उद्योगाशी संबधीत लोक खातात ११ ते १३ कोटी टन धान्य राष्ट्रीय बाजारात येते त्यापैकी निम्मे सरकार रेशनिंग पुरवठ्यासाठी खरेदी करते. आणि दर वर्षी साधारणत : ६ कोटी टन धान्य बाजारपेठेत विक्रीलाजाते.थोडक्यास सांगायचे झाले तर आपल्या गरजेपेक्षा खुप जास्त अन्न धान्य आपण पीकवत आहोत लोकसंख्या आणि विशाल भुप्रदेश या जोरावर आपल्या अनेक महत्वाच्या क्षेत्रात मोठेपणा मिळत आहे.जगातील सर्वाधीक दुध उत्पादन आपल्या देशात होते.फळे,भाजीपाला उत्पादनात ही आपला पहिला क्रमांक आहे. तांदूळ,गहू आणि कापसाच्या निर्यातीत भारताचे दुसरे स्थान आहे. पण आपण साठवण आणि प्रक्रिया उद्योगाकडे लक्ष न दिल्यामूळे दर वर्षी हजारो कोटी रूपयाचे अन्न धान्य,फळ,फळावळ वाया जाते आपल्या अन्नमहामंडळाच्या गोदामात बफर साठी साधारणता ३२ कोटी टन एवढा असने आवश्यक असते पण गतवर्षाच्या आकडेवारी नुसार साडे आठकोटी टनाहुन अधिक अन्न धान्य गोदामात सडत पडलेले दिसते.एकीकडे भुके कंगालांची संख्या ३० कोटी च्या आसपास आहे तर दुसरीकडे हे अन्न धान्य उंदिर,घुशीच्या व कुबट बुरशीच्या भक्ष्यस्थानी पडत आहे याहून गंभीर बाब म्हणजे आपल्या देशातील शेतीचे घटत चाललेले प्रमाण होय.

* **शेतीपुढील आव्हाने :-** आपल्या शेतीतील तांदूळ,गहू या उपयुक्त अन्न धान्याच्या लागवडीखालील क्षेत्र दिवसेंदिवस घटत चालली आहे. २०१४ पुर्वी १ कोटी १० लाख हेक्टर जमीणीवर भाताची लागवड झाली होती.जुलै २०१४ पर्यंत फक्त ८६ लाख ४० हजार हेक्टर

९. टिकेकर अरुण, कालमीमांसा, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे २००१.
१०. तांबे श्रुती, महाराष्ट्रातील महिला धोरण, समाजप्रबोधन पत्रिका, पुणे एप्रिल-जुन २००३.
११. संशोधकाने ग्रामीण भागातील परिस्थितीचे केलेले निरीक्षण व पाहणीनुसार सद्यस्थितीचे केलेले वर्णन.
१२. वंदना भागवत व इतर, पूर्वोक्त, या पुस्तकातील 'मराठा जात आणि पितृसत्ता' हा मीनल जगताप यांचा लेख, पृ ४०२.
१३. बीड जिल्ह्यातील ओड हिंगणी या गावातील ग्रामस्थ स्त्रियांच्या घेतलेल्या मुलाखतींच्या आधारे.
१४. परभणी जिल्ह्यातील मानवत तालुक्यात वझुर या गावात कै. सतीश नारायणराव पवार यांच्या पत्नी सौ. पवार यांची मुलाखत.
१५. बीड जिल्ह्यातील ओड हिंगणी गावातील सौ. पुष्पा जगन्नाथ शिंदे यांची मुलाखत.
१६. सौ. तारामती भाऊसाहेब शिंदे यांची हिंगणी येथे घेतलेली मुलाखत.